

**DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
Faculty «Economic and Business»**

Scientific papers
**OF DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
(ECONOMIC SCIENCES)**

№ 2 (46)

Zaporizhzhia
2022

Засновник

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
Факультет економіки та бізнесу

УДК 631.1(06)

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) / За ред. Т.І. Яворської – Запоріжжя:
Друкарня ТДАТУ, 2022. - № 2(46). – 158 с.

Голова редакційної колегії (науковий редактор):

Яворська Т.І. – д.е.н., професор кафедри економіки і бізнесу

Відповідальні за випуск збірника:

Яворська Т.І. – д.е.н., професор кафедри економіки і бізнесу
Колокольчикова І.В., д.е.н., професор – декан факультету
економіки і бізнесу

Завадських Г.М. – к.е.н., доцент кафедри економіки і бізнесу

Комп'ютерна верстка: Завадських Г.М.

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) включений до Переліку наукових фахових
видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути
опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ
МОН №1328 від 21.12.2015 р.).

Відповідно до Порядку формування Переліку наукових
фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня
2018 року № 32) присвоєно категорію «Б», що затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020
№ 886.

Друкується за рішенням Вченої ради
Таврійського державного агротехнологічного університету
(протокол №09 від 22.11.2022 р.).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №24284-14124 ПР від 24.12.2019 р.

ISSN 2519-884X

Index Copernicus Value (ICV) 2016: 47.1

Index Copernicus Value (ICV) 2017: 55.32

Index Copernicus Value (ICV) 2018: 55.94

Index Copernicus Value (ICV) 2019: 56.52

Digital Object Identifier System (DOI)

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською,
російською та англійською.

Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

Юридична:
пр. Б. Хмельницького 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.
72312 Україна

Фактична:
вул. Жуковського, 66,
м. Запоріжжя, Запорізька обл.
69600, Україна

Підписано до друку 23.11.2022 р.

Друкарня ТДАТУ

© Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)

№ 2 (46), 2022

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ

Боднар О. В., Стемковська І. В.
СТАНДАРТИЗАЦІЯ І СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ.....8

Нехай В. В., Косяк А. А.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ.....14

Судомир С. М., Боднар О. В., Сливінська О. Б.
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВ.....22

Христенко Г. М., Федуняк І. О.
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНО-
ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ30

ЕКОНОМІКА

Герчанівська С. В., Островська Н. Д., Гурська І. С.
СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....37

Дзюбата З.
ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....43

Котвицька Н. М., Плукар Л. А.
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
У НАУЦІ Й ПРАКТИЦІ.....52

Кукіна Н. В., Тараненко Г. Г.
ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ.....59

Свиноус І., Ємець О., Рудич О., Свиноус Н.
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ
ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
.....66

Сливінська О. Б., Качмар О. В.
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЯК ОБ'ЄКТ
СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ.....74

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Отченаш К. Г., Зінченко Ф. А., Прісняк С. О.
РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ...80

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Давидюк Т. В., Демчук О. М., Трачова Д. М.
ПОРЯДОК СТРУКТУРУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЯК
СКЛАДОВА ТЕХНОЛОГІЇ БЮДЖЕТНОГО
УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЄЮ.....87

Трачова Д. М., Давидюк Т. В., Демчук О. М.
ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ПРОГРАМНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-
ПРОЦЕСІВ ОПТОВО-ТОРГІВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ94

МАРКЕТИНГ

Герасимів З. М., Луговий Б. В., Соловей І.С.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ..... 104

Хахула В., Хахула Б.
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ 112

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Луговий Б.В., Герасимів З. М., Соловей І. С.
РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ГРОМАД.....121

Островська Н. Д., Луговий Б. В.
ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО
ТУРИЗМУ128

Трусова Н. В., Гривківська О. В., Болтянська Л. О.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ
ТЕРИТОРІЯХ.....135

Прус Ю.О. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
СІЛЬСЬКОГО СПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В
УМОВАХ ЗАХОПЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ..... 143

**Вимоги щодо розміщення статей у Збірнику
наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки)153**

DOI:10.31388/2519-884X-136-142

УДК [338.43:330.3](477)

*Трусова Н. В., д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
trusova_natalya5@ukr.net*

*Гривківська О. В., д.е.н., професор
Національний університет харчових технологій
oksana-4@i.ua*

*Болтянська Л. О., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
larisabolt75@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Анотація. В статті розглянуто детермінанти розвитку підприємництва на сільських територіях України. Обґрунтовано комплекс заходів, що охоплюють активні процеси забезпечення стабільного рівня підприємницької активності суб'єктів сільських територій. Визначено напрями відтворення організаційно-економічних механізму розвитку підприємництва на сільських територіях, який характеризує економічну, соціальну компоненту зростання підприємницького бізнесу, охоплює процеси забезпечення стабільного рівня підприємницької активності суб'єктів. Визначено системо-утворюючі цінності суб'єктів підприємництва в інтегрованій формі активних бізнес-процесів.

Ключові слова: підприємництво, сільські території, активні бізнес-процеси, ресурсне забезпечення, підприємницька активність, підприємницький сектор аграрної економіки.

JEL Classification Q13, Q18, R20

*Trusova N. V., D.Sc., Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
trusova_natalya5@ukr.net*

*Hryvkivska O. V., D.Sc., Professor
National University of Food Technologies
oksana-4@i.ua*

*Boltyanska L. O., PhD, Associate Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
larisabolt75@gmail.com*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT MECHANISM ENTERPRISES IN RURAL AREAS

Abstract. The article examines the determinants of entrepreneurship development in rural areas of Ukraine. A set of measures covering active processes of ensuring a stable level of entrepreneurial activity of subjects in rural areas is substantiated. The directions of reproduction of the organizational and economic mechanism of the development of entrepreneurship in rural areas, which characterizes the economic and social component of the growth of entrepreneurial business, cover the processes of ensuring a stable level of entrepreneurial activity of subjects, have been determined. The social and economic component of the organizational and economic mechanism of entrepreneurship development in rural areas is presented. The types of business processes in the economic component of the organizational and economic mechanism of entrepreneurship development in rural areas are characterized. The system-forming values of business entities in the integrated formation of active business processes are determined. Grounded socio-economic determinants of change in the environment of the functioning of the organizational and economic mechanism of entrepreneurship development in rural areas. The specific conditions of differentiation of the environment of functioning of the organizational and economic mechanism of entrepreneurship in rural areas are presented. The method of calculating the integral indicator, which includes the assessment of resource, cost, marketing and financial components of the organizational and economic mechanism of the development of entrepreneurship in rural areas, has been tested. Indices of sales turnover efficiency, innovation costs and market coverage opportunities were determined. The growth of the determining influence of active business processes in the organizational and economic mechanism of entrepreneurship

development is aimed at increasing the amount of resource provision of rural areas, taking into account the stimulating and disincentive factors of economic security and social responsibility.

Key words: *entrepreneurship, rural areas, active business processes, resource provision, entrepreneurial activity, entrepreneurial sector of agrarian economy.*

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні зроблено значні кроки щодо формування належних умов для розвитку підприємництва як локомотиву активізації та нарощування кількісних і якісних параметрів функціонування організаційно-економічного механізму суб'єктів бізнесу на сільських територіях та його вагомість в аграрному секторі економіки. Нестабільність соціально-економічної ситуації в сільській місцевості, пов'язаної із воєнним нападом на державу країни-агресора, значно послабило розширення підприємницьких структур, обмежуючи їх можливості формувати та реалізовувати економічний потенціал сільських територій. За таких обставин діяльність суб'єктів підприємництва є лише способом виживання без державної допомоги в такий скрутний час, оскільки цей вид сектора економіки був єдиним джерелом додаткових доходів сільського населення. З цих причин, це не дозволяє повною мірою виконувати основні бізнес-функції на сільських територіях, досягати бажаних стратегічних орієнтирів економічного, екологічного та соціального змісту. Багатогранність піднятих проблем зумовлює об'єктивну необхідність обґрунтування принципово нових підходів до дослідження особливостей заснування, діагностики розвитку та умов провадження підприємницької діяльності на сільських територіях, в умовах воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну парадигму розвитку підприємництва як економічного явища розкрито у фундаментальних працях М. Вебера, Р. Кантільона, Дж. М. Кейнса, А. Маршалла, Дж. С. Мілля, Д. Рікардо, А. Смітта, Й. Шумпетера та ін. Проблема непересічного значення підприємництва для забезпечення життєздатності села привернула значну увагу вчених до дослідження організаційно-економічних засад його розвитку. Сучасні тенденції підприємницької діяльності на сільських територіях знайшли відображення у працях Ю. Амосова, Ю. Губені, Т. Зінчук, Ю. Лупенка, М. Маліка, О. Скидана, О. Шпикуляка, В. Юрчишина та багатьох інших науковців.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування напрямів відтворення організаційно-економічного механізму розвитку підприємництва на сільських територіях, який характеризує економічну, соціальну компоненту зростання підприємницького бізнесу, охоплює процеси забезпечення стабільного рівня підприємницької активності суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих і найбільш динамічних елементів ринкової системи господарювання, що забезпечує структурно збалансований розвиток і високу конкурентоспроможність економічних господарських комплексів, формування конкурентно-ринкового середовища є сектор підприємництва на сільській території. Розвиток даного сектора одночасно засвідчує й високий рівень демократичних засад державного устрою та інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів.

Суб'єкти підприємства на сільських територіях є мобільними, маневреними і ефективними з огляду на витрати та характеризуються меншими обсягами інвестування у бізнесі, а через це і швидкою окупністю витрат, спроможністю швидше реагувати на зміни попиту та не потребують великих стартових інвестицій, більш активні в інноваційній діяльності [12]. В цьому контексті, практично в кожній економіці світу чисельність суб'єктів підприємницького бізнесу істотно перевищує кількість інших форм господарювання. Відповідно, створюючи значну кількість робочих місць і займаючи вагому частку у валовому внутрішньому продукті (ВВП), суб'єкти підприємства на сільських територіях утворюють ядро гарантованої зайнятості більшої частки сільського населення, забезпечують добробут і відіграють значну роль у стабілізації аграрного сектора економіки, сприяють утвердженню і збільшенню прошарку середнього класу сільського населення з високим рівнем якості життя [3].

Зазначимо, що сільські поселення займають значну частку території України де і саме сконцентрований підприємницький потенціал. Проте рівень соціально-економічного розвитку сільського насе-

лення в разі поступається міським поселенням. Крім того, воєнним станом в країні спровокував негативну тенденцію до подальшого посилення диференціацій, занепаду виробничої і соціальної інфраструктури, загострення екологічних дисбалансів, погіршення якісного забезпечення соціально-економічних потреб сільського населення [5].

Посилення депресивності сільських територій та просторових соціально-економічних диференціацій в період воєнного часу слугує системною проблематикою і перешкодою збалансованого розвитку сільського господарства, знижує його конкурентоспроможність, і, як наслідок, унеможливує в сучасних умовах ефективно використовувати підприємницький потенціал суб'єктів на селі, який загострюється екологічними чинниками та викликами втрати економічної спроможності, що є реальною загрозою для економічної безпеки аграрного сектора [2].

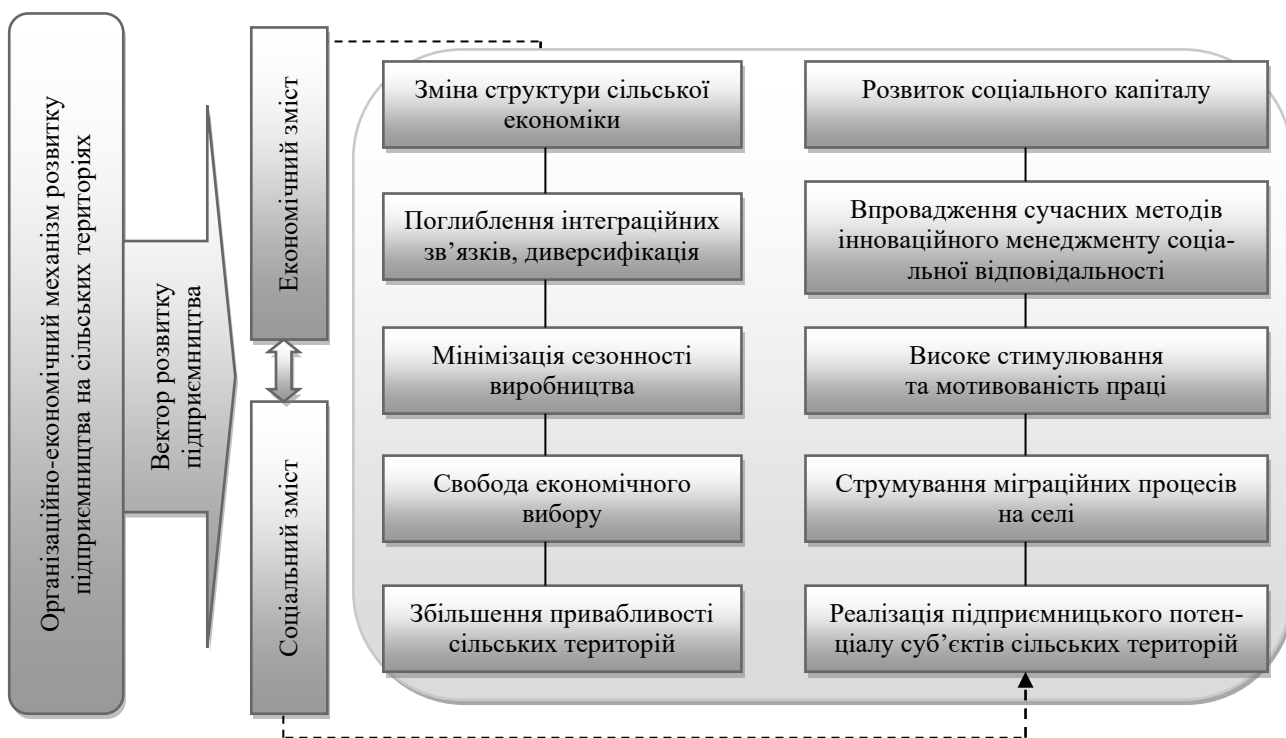

Рис. 1. Соціально-економічні детермінанти зміни середовища функціонування організаційно-економічного механізму розвитку підприємництва на сільських територіях

Джерело: побудовано авторами за даними [11; 14]

Однією з детермінант, що суттєво впливає на розвиток організаційно-економічного механізму розвитку підприємства на сільських територіях, є особистісний потенціал суб'єктів-підприємців, який характеризується суттєвими територіальними відмінностями. Підприємство

Потужним інструментом нівелювання негативних тенденцій є формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємства на сільських територіях. Втім, державна політика в цій сфері недостатньо ефективна – стан функціонування сектору підприємницького бізнесу на сільських територіях України значно поступається за кількістю суб'єктів цього сектора в розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, масштабами зайнятості, обсягами виробництва і реалізації продукції (товарів, послуг) [11; 14]

Зважаючи на особливості формування та розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях, виокремлено соціально-економічні детермінанти зміни середовища функціонування організаційно-економічного механізму розвитку підприємства на сільських територіях (рис. 1).

на сільських територіях здійснюється в специфічних умовах розвитку, які представляють собою сукупність зовнішніх і внутрішніх умов ведення підприємницької діяльності (рис. 2).

Підприємство на сільських територіях тісно взаємодіє із зовнішнім середо-

вищем та безпосередньо впливає на нього. Останнє є активізатором формування підприємницької діяльності та підвищення рівня підприємницької активності. Зокрема, середовище впливає на формування підприємницького клімату, трудового потенціалу, якості життя в сільській місцевості. У свою чергу, підприємництво визначає економічний, соціальний та екологічний стан розвитку сільських територій. На тлі зазначеного можна стверджувати, що необхідність формування належної організаційно-економічної платформи розвитку підприємництва на сільських територіях викликана галузевими особливостями та специфікою його здійснення, мінливими

умовами внутрішнього і зовнішнього середовищ [6].

Підприємство на сільських територіях спрямоване на прискорення термінів оборотності активів при інтенсивному виконанні послуг усіма ланками бізнес-процесу. Орієнтація суб'єктів підприємства на сільських територіях – отримання можливостей конкурувати з іншими суб'єктами господарювання. Це збільшує їх життєздатність на ринку та забезпечує результативність їх дій щодо впровадження новітніх технологічних оснащень та оновлення асортименту продукції (товарів, послуг) для задоволення потреб сільських територій [8].

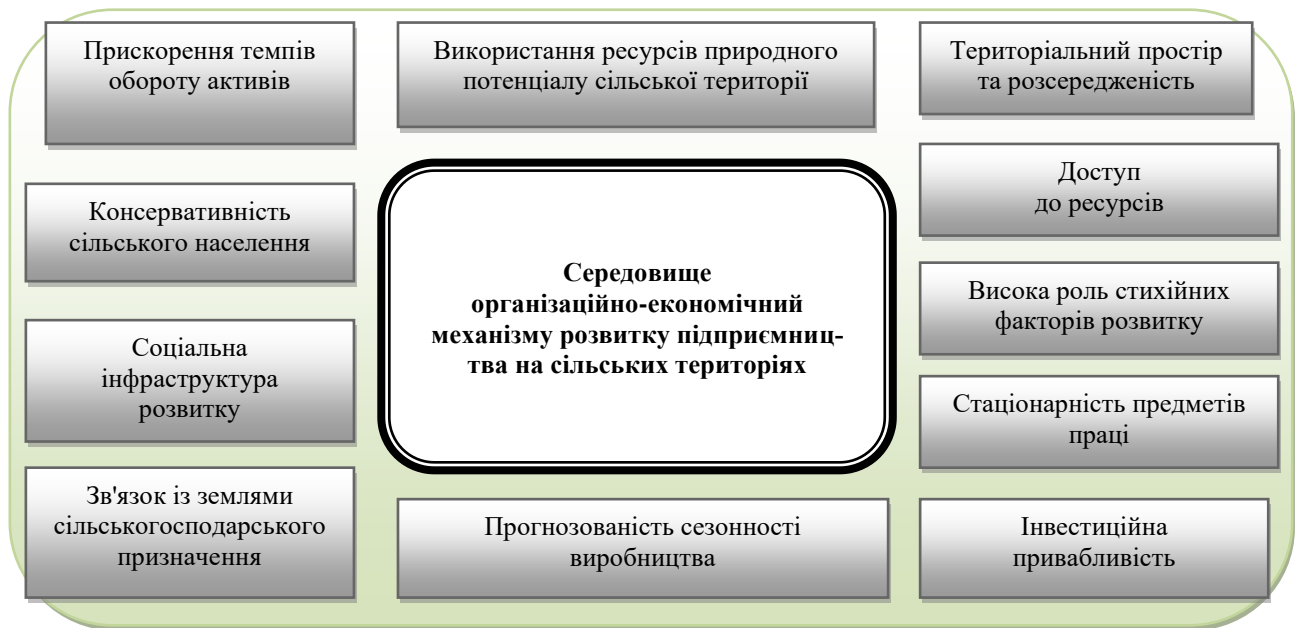

Рис. 2. Специфічні умови диференціації середовища функціонування організаційно-економічного механізму підприємництва на сільських територіях

Джерело: побудовано авторами за даними [9; 10; 14]

Підприємництво на сільських територіях, як особлива форма господарювання, представлена сукупністю бізнес-процесів, що функціонують в єдиній системі та за-

безпечують обслуговуючі, інноваційні, фінансові, маркетингові, збутові взаємодоповнюючі взаємозв'язки (табл. 1).

Таблиця 1.

**Типологія бізнес-процесів в економічній компоненті
організаційно-економічному механізмі розвитку підприємництва
на сільських територіях**

Тип бізнес-процесу підприємництва на сільських територіях	Основні класифікаційні ознаки
Обслуговуючий	Організація ремонтного господарства; енергетичне й паливне забезпечення; постачання процесу виробництва необхідними ресурсами; кадрове забезпечення.
Інноваційний	Планування розробки нових технологій та нових послуг; здійснення інвестицій в освоєння інновацій.
Фінансовий	Надання за плату в тимчасове користування (тимчасове володіння) своїх активів за договором оренди; надання за плату прав, що з'являються з патентів на винаходи, промислових зразків та інших видів інтелектуальної власності; участь в статутних капіталах інших підприємств (організацій) (включаючи відсотки та інші прибутки за цінними паперами); спільна діяльність суб'єктів підприємництва (за договором простого товариства), продаж основних фондів та інших активів, відмінних від грошових активів (крім іноземної валюти); надання в користування коштів організації; відсотки за використання банком грошових коштів, знаходяться на рахунку організації в цьому банку.
Маркетинговий	Здійснення просування продукції на ринку; пошук нових ринків збуту; проведення маркетингових досліджень.
Збутовий	Зберігання продукції, що виготовляється та її реалізація; організація транспортного господарства; безперебійне тарне постачання, здійснення інших видів діяльності, пов'язаних з реалізацією продукції (сервіс, налагодження контактів з покупцями).

Джерело: побудовано авторами заданими [1; 4; 9; 10; 11; 13]

Організація підприємництва та інтегровані бізнес-процеси на селі на засадах цілеспрямованості, добровільності, еволюційності, комплексності, вдосконалення виробничо-економічних взаємовідносин тісно взаємопов'язані з переробними, торговельними підприємствами та фінансовими організаціями; створюють єдину структури по формуванню необоротних та оборотних активів, із дотриманням принципу раціонального розподілу прибутку на формування системоутворюючих цінностей розвитку сільських територій. На цих засадах будуються інтегрованій формації бізнес-процесів [1].

Організаційно-економічний механізм розвитку підприємництва слід здійснювати на засадах системного підходу, що, враховуючи комплементарну взаємодію його компонент, та дозволяють прогнозувати ефективність багатофункціональних зв'язків підприємницьких структур із зовнішнім бізнес-оточенням [14]. До основних інструментів віднесено: організаційні (проекти соціально-економічного розвитку

сільських територій); фінансові (пільгове та цільове кредитування і фінансування); правові (законодавчі та нормативно-правові акти, програми розвитку); інноваційні (формування інституту академічного підприємництва); соціальні (підвищення кваліфікації, освіта, медицина, культура) [5]. Як свідчить узагальнення зарубіжного досвіду, становлення і розвиток підприємництва в країнах-членах ЄС має низку економічних та соціальних переваг, порівняно з усталеними засадами функціонування підприємницьких формувань в Україні. Зокрема, більшість розвинених країн мають окремі програми розвитку підприємства на селі [8; 9].

Щороку кількість підприємницьких формувань, до початку воєнного вторгнення країни-агресора в Україну, збільшувалася на 16,5% за рахунок зростання кількості фізичних осіб – підприємців на 26,2% і зменшення кількості юридичних осіб – на 16,1%. У загальній структурі підприємницького сектора 94,5% належало малим підприємствам. При цьому, в аграр-

ному секторі економіки до воєнного періоду відбулось зростання на 3,2% господарюючих суб'єктів. Основу малого та середнього аграрного бізнесу склали фермерські господарства як найпоширеніша організаційна форма підприємництва в сільському господарстві (82,6% у 2021 р.) [7].

За результатами оцінки рівня підприємницької активності суб'єктів сільських територій в 2017-2021 рр. виявлено позитивну тенденцію щодо зростання їх кількості – на 9,3%. Поряд із кількісними змінами, мають місце і якісні, пов'язані зі збільшенням у загальній структурі частки фізичних осіб – підприємців з 78,4% у 2017 р. до 88,7% у 2021 р. [7].

За 2022 р. тренд розвитку підприємництва на сільських територіях України змінився в їх структурному розподілі: кількість фермерських господарств скоротилася на 17,7%, приватних підприємств – на 25,3%, виробничих кооперативів – на 67,2%, підприємств інших організаційно-правових форм – на 55,4%. Результати фінансово-економічного стану середнього та малого бізнесу на сільських територіях вказують на скорочення обсягів чистого доходу за 2017-2022 рр. на 34,3%. Невеликі обсяги товарообороту суб'єктів підприємництва в Україні та їх діяльність не мали суттєвого значення при адмініструванні податків та наповненні державного і місцевого бюджетів [7].

Хвилеподібна динаміка доходу від реалізації продукції (товарів, послуг) суб'єктами малого та середнього підприємництва є наслідком нестабільної політичної ситуації у державі. Девальвація гривні та зниження споживчого попиту населення за 2017-2021 рр. призвели до різкого спаду їх результативної діяльності. Коливання рівня підприємницької активності, який демонструє активність бізнес-процесів на сільських територіях з одного боку свід-

чить про дестабілізаційний стан господарювання суб'єктів-підприємств в 2022 р., з іншого боку – нетипові тренди економічної компоненти, яка лежить в основі стратегічних напрямів, в частині впровадження цифровізації маркетингової політики, цільовими пріоритетами якої є нарощування стійкої конкурентної переваги у певному сегменті охоплюючого ринку (зміцнення зв'язків зі споживачами, за допомогою реклами, організації виставок, мобілізації маркетингового інструментарію для завоювання нових ринків).

Висновки. Таким чином, стан відтворення організаційно-економічного механізму розвитку підприємництва на сільських територіях під час воєнного стану в країні потребує системи організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, які мають впливати на показники діяльності суб'єктів-підприємств, що посилять потенціал їх активності з метою отримання конкурентоспроможної продукції на основі ефективного використання ресурсів, що сприятиме зростанню соціальних та економічних результатів.

Збереження інтеграційно-просторової та соціально-економічної диспропорцій розвитку бізнес-процесів в підприємницькому секторі аграрного сектора економіки має формалізований індикативний характер впливу на внутрішній ринок товарообороту в країні. Повільні структурні зрушення та нестабільна, і, навіть, загрозлива для держави економічна ситуація не забезпечують якісного економічного зростання пріоритетних сфер підприємництва на селі. Усі зазначені вище критеріальні ознаки та межі функціонального потенціалу суб'єктів підприємництва та мають відтворюватись на засадах ефективності виробництва, розвитку конкурентних переваг та раціонального використання наявних ресурсів сільських територій.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О.В. Бізнес-процеси підприємств сфери послуг: фактори, формування, конкурентоспроможність. Київ: Вид-во: Європейський університет. 2009. 258 с.
2. Біленко В.О. Моніторинг та оцінка ефективності бізнес-процесів громади. *Технології в економіці*. 2018. № 5(17). С. 22-29.
3. Бриль, М.В. Формування локальної ідентичності через згуртованість сільської громади. *Право та державне управління*. 2018. № 1(30). С. 153-158.
4. Будник О.М. Кооперативний маркетинг як основа сучасного розвитку аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 27(1). С. 24-28.

5. Жерибор Л. Л., Судак Г. В. Програмування соціально-економічного розвитку сільських територій. *Вісник ЖНАЕУ. Сер. Економічні науки*. 2011. № 2 (29), т. 2. С. 33–41.
6. Чуприна Л.В., Юзовицька С.А. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. *Ринкова інфраструктура*. 2019. № 32. С. 264-269.
7. Департамент розвитку підприємництва та регуляторної політики Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/indexes> (дата звернення 11.09.2022).
8. Fidelman G.I. Business Processes and Organization Change. *Quality management methods*. 2002. № 1. P. 14-18.
9. Harrington H. J. Business process improvement: the breakthrough strategy for total quality, productivity and competitiveness. New York: McGraw-Hill. 1991. 178 p.
10. Hazuda S.M. Development of rural areas: the experience of the EU. *Economics of agro-industrial complex*. 2008. № 7. С. 23-28.
11. Гончаренко І.В., Мороз Т.О. Теоретичні засади формування механізму забезпечення сталого соціально-економічного розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету(економічні науки)*. 2013. № 1(1). С. 136–141.
12. Саблук П. Т. Розвиток села – запорука відродження аграрної України. *Вісник аграрної науки*. 2006. № 5. С. 21-23.
13. Шевченко І.В., Скриль О.О., Захарченко Я.Р., Самойленко Ю.М. Моделі оперативного моніторингу бізнес-процесів у бізнес-одинацях. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2016. № 6(2). С. 86-93.
14. Skydan, O., Sudak, G. Development of entrepreneurship in rural areas: strategic milestones. *Progress*. 2018. № 7–8. P. 33–36.

References

1. Arefieva, O.V. (2009). Business processes of enterprises in the field of services: factors, formation, competitiveness. Kyiv: Publishing House: European University.
2. Bilenko, V.O. (2018). Monitoring and evaluating the effectiveness of community business processes. *International Journal of Innovative. Technologies in Economy*, 5(17), 22-29.
3. Bryl, M.V. (2018). Formation of local identity through the cohesion of the rural community. *Law and Public Administration*, 1(30), 153-158.
4. Budnik, O.M. (2019). Cooperative marketing as a basis for modern development of agricultural enterprises. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University: International Economic Relations and World Economy*, 27(1), 24-28.
5. Zheribor6 L. L., Sudak, G. V. (2011). Programming of social and economic development of rural areas. *Bulletin of ZhNAEU. Ser. Economic sciences*, 2 (29), vol. 2, 33–41.
6. Chupryna, L.V., Yuzovyt'ska, S.A. (2019). World experience of small business development and its use in Ukraine. *Market infrastructure*, 32, 264-269.
7. Department of Entrepreneurship Development and Regulatory Policy of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/indexes> (accessed 11.09.2022).
8. Fidelman, G.I. (2002). Business Processes and Organization Change. *Quality management methods*, 1, 14-18.
9. Harrington, H. J. (1991). Business process improvement: the breakthrough strategy for total quality, productivity and competitiveness. New York: McGraw-Hill.
10. Hazuda, S.M. (2008). Development of rural areas: the experience of the EU. *Economics of agro-industrial complex*, 7, 23-28.
11. Honcharenko, I.V., Moroz, T.O. (2013). Theoretical principles of formation of the mechanism of ensuring sustainable socio-economic development of rural areas. *Collection of scientific works of the Tavriya State Agrotechnological University: Economic sciences*, 1(1), 136–141.
12. Sabluk, P. T. (2006). Development of rural areas – the key to the revival of agrarian Ukraine. *Bulletin of Agricultural Science*, 5, 21-23.
13. Shevchenko, I.V., Skryl, O.O., Zakharchenko, Ya.R., Samoilenko, Yu.M. (2016). Models of operational monitoring of business processes in business units. *Bulletin of the Mykhailo Ostrogradsky Kremenchug National University*, 6 (2), 86-93.
14. Skydan, O., Sudak, G. (2018). Development of entrepreneurship in rural areas: strategic milestones. *International scientific journal "Progress"*, 7-8, 33–36.

**Вимоги до статей, що друкуються
у “Збірнику наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)”**

Збірник призначений для фахівців, які цікавляться теоретичними та прикладними проблемами економіки, фінансів і кредиту, обліку і аудиту, менеджменту та маркетингу мікро-, мезо- та макrorівня національної та міжнародної економіки. Збірник надає можливість вченим та здобувачам наукових ступенів провести публічну апробацію, а науковій спільноті – ознайомитися з останніми результатами досліджень теоретичних і прикладних проблем національної та міжнародної економіки.

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) включений до Переліку наукових фахових видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ МОН №1328 від 21.12.2015 р.). Відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня 2018 року № 32) Збірнику присвоєно категорію «Б», що затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886.

Збірник виходить до 4 разів на рік. Останні дати подання статей:

№1 – до 1 березня; №2 – до 1 травня; №3 – до 1 жовтня; №4 – до 1 грудня.

Для участі у формуванні збірника наукових праць необхідно подати:

1. Електронний варіант статті, оформлений відповідно до наведених нижче вимог, виконаний у редакторі MS Word.

2. Рецензію доктора наук (за тематикою статті) – для авторів без вченого ступеня. Відсканований документ повинен містити підпис рецензента, засвідчений печаткою установи, в якій він працює.

3. Файл із відомостями про автора (прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, поштова адреса для пересилання авторського примірника, контактні телефони, адреса електронної скриньки) та інформацією про кількість примірників і необхідність поштової пересилки.

4. Електронні копії анотації англійською мовою у форматах *jpeg* (сканована копія) та *doc* (у редакторі MS Word), завірену професійним перекладачем або викладачем англійської мови зі знанням економічної термінології.

5. Електронну копію платіжних документів (оплата здійснюється після прийняття позитивного рішення щодо друку статті).

Пакет перерахованих вище матеріалів надсилається на електронну скриньку:
sp_tsatu@tsatu.edu.ua, ivanvd@ukr.net

Структура статті:

1. Індекс УДК.

2. Прізвище та ініціали автора.

3. Відомості про автора – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без аббревіатур), e-mail.

4. Назва статті (до десяти слів).

5. Анотація мовою статті (від 300 до 500 знаків)

6. Ключові слова мовою статті (не менше шести слів або словосполучень).

7. Код JEL Classification.

8. Прізвище та ініціали автора (англійською).

9. Відомості про автора (англійською) – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без аббревіатур), e-mail.

10. Назва статті (англійською).

11. Розширена анотація англійською мовою (від 1600 до 1800 знаків) містить наступні розділи: постановка завдання, результати дослідження, висновки

12. Ключові слова (англійською).

13. Текст у структурованому вигляді із виділенням наступних елементів:

13.1 Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями);

13.2 Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття);

13.3 Формулювання цілей статті (постановка завдання);

13.4 Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів);

13.5 Висновки (висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку).

14. Список використаних джерел (мовою оригіналу). Бібліографічний опис літературних джерел оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

15. Список використаних джерел в романській абетці (транслітерація) – References, оформлений відповідно до вимог APA (<http://www.apastyle.org>).

16. Вказати назву рубрики, в якій має бути надрукована стаття – відповідає назві однієї з наукових спеціальностей галузі знань "Соціальні та поведінкові науки", "Управління та адміністрування":

051 – Економіка;

071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа та страхування;

073 – Менеджмент;

075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

Технічні вимоги до оформлення статті:

- Приймаються статті, написані однією із трьох мов: українською, російською, англійською.
- Назва файлу зі статтею – прізвище автора.
- Формат сторінки – А4.
- Поля з усіх боків – 2 см.
- Всі сторінки мають бути у книжковій орієнтації.
- Обсяг статті – не менше 10 друкованих сторінок.
- Окремі елементи статті:
 - Індекс УДК - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
 - Прізвище та відомості про автора (авторів) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
 - Порожній рядок;
 - Назва статті - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
 - Порожній рядок;
 - Анотація та ключові слова - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
 - Порожній рядок;
 - Код JEL Classification - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;

- Прізвище та відомості про автора (англійською) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
- Порожній рядок;
- Назва статті (англійською) - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
- Порожній рядок;
- Анотація та ключові слова (англійською) - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
- Порожній рядок;
- Текст статті - Times New Roman, 14, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см, назви підпунктів виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см, слова "Список використаних джерел" виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел (англійською) - References – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см;

- Оформлення таблиць:

Таблиця 1

Назва таблиці

- Оформлення ілюстрацій:

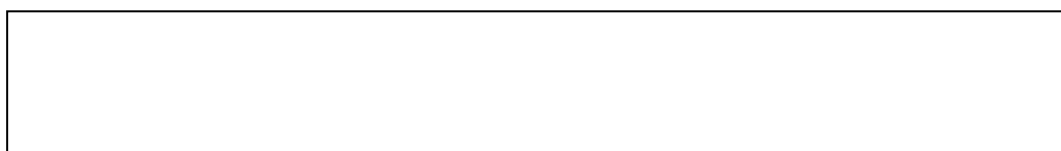

Рис. 1. Назва рисунку.

- Формули виконуються за допомогою вбудованого редактора формул MS Word і нумеруються з правого боку:

Формула (1)

- Абзаци позначати тільки клавішею "Enter", не застосовувати пробіли або табуляцію (клавіша "Tab").
- Посилання на літературу в тексті необхідно давати в квадратних дужках, наприклад, [3, с. 35; 8, с. 56-59], в яких перша цифра вказує порядковий номер джерела в списку літератури, а друга – відповідну сторінку в цьому джерелі; одне джерело (зі сторінкою) відокремлюється від іншого крапкою з комою.
- Всі статистичні дані мають бути підкріплені посиланнями на джерела.
- Всі цитати мають закінчуватися посиланнями на джерела.
- Кількість джерел у списку літератури повинна складати не менше 10 (з них не менше 4 іноземних).

- Посилання на підручники та науково-популярну літературу не допускаються.
- Назви праць у списку літератури розташовуються в порядку цитування.
- Скорочення слів і словосполучень, окрім загальноприйнятих, не допускається.

Редакція може відхилити статтю, якщо:

- відсутній повний пакет супровідних документів;
- оформлення статті не відповідає зазначеним вище вимогам;
- тематика статті не відповідає профілю видання;
- назва статті не відповідає змісту;
- стаття написана на низькому науковому рівні;
- матеріали повністю або частково публікувались раніше в інших виданнях або подані до розгляду редакціям інших журналів;
- стаття повністю або частково чужа (автор вчинив плагіат);
- порушена в статті проблема втратила актуальність.

Автори несуть відповідальність за точність наведених у статті термінів, прізвищ, даних, цитат, статистичних матеріалів тощо.

Усі матеріали, що надсилаються для публікації, проходять рецензування.

Рішення про публікацію статті приймає редколегія.

Рукописи, які відхилила редакційна колегія, авторам не повертаються.

Редакція залишає за собою право скорочувати, правити текст і змінювати назву статті.

Сподіваємося на плідну співпрацю!

Редакційна колегія Збірнику наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)

Контактні дані:

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Запорізька обл. 69600, Україна

Декан факультету економіки і бізнесу Колокольчикова Ірина Володимирівна

Тел.: (067) 258-45-34

Відповідальний секретар – Завадських Ганна Миколаївна

Тел.: (097) 989-87-22, E-mail: SP_tsatu@tsatu.edu.ua